



עיטורי ירושלים

הצדיק הגיבור
לזכרו של הרב אביחי רונצקי זצ"ל



ישיבת 'עטרת ירושלים'

סיון - תמוז תשע"ח | גיליון 124

ראשית דבר

דמותו של הרב אביחי רונצקי זצ"ל, כתלמיד חכם נעים הליכות ומאיר פנים לכל אדם, נודעה בציבור, בהיותו משמש בקודש בתפקידיו רבי המעלה: ראש ישיבה באיתמר, הרב הראשי לצה"ל ובאחרית ימיו גם מנהיג ציבור פוליטי - חברתי.

תקופה משמעותית בהתהוותה של אישיותו המיוחדת והמאירה, טרם הופעתו הציבורית, התרחשה כאן בבית המדרש של ישיבת עטרת ירושלים, "בשכנו של מקום" בתוככי העיר העתיקה.

בבית מדרשנו היה ספון הרב אביחי רונצקי זצ"ל, ושימש כר"מ. כבר אז בראשית דרכו כר"מ, נפרש לנגד עניו חזונו הגדול: בנין עם ישראל בארצו-מדינתו, מתוך בנין התורה, של תלמידי חכמים שבארץ ישראל. "תלמידי חכמים שבארץ ישראל נקראו נעם שמנעימים זה לזה בהלכה" (סנהדרין כ"ד)

שקידתו העצומה בתורה שלא ידעה גבול, יראת השמים הטהורה והתמימה שחיה בלבבו, "אהבת המקום ואהבת הבריות" שהיתה נר לרגליו, ישרותו ופשטותו בהוראת התורה, מידותיו והליכותיו הנעלות שקרנו מאור פניו ודרכי חסדיו, עצבו דור של תלמידי חכמים שגדל בישיבתנו.

ת.נ.צ.ב.ה



4	הקדוש הגיבור - הג"ר אבי רונצקי זצ"ל הרב שלמה אבינר
10	סמכות הרב הראשי לצה"ל הרב שלמה אבינר
15	תפקידו של הרב הצבאי הרב שלמה אבינר
18	לך להיות רב צבאי הרב שלמה אבינר
20	אסור לרב ולרבצ"ר לשקר בשם התורה! הרב שלמה אבינר
23	אל תירה על הרבנות הצבאית [ראיין: הרב מרדכי ציון]
30	שו"תים קצרים של הג"ר שלמה אבינר שליט"א המזכירים ספרו 'כחיצים ביד גיבור' של הג"ר אבי רונצקי זצ"ל

ישיבת עטרת ירושלים

הגיא 51, ירושלים העתיקה, ת"ד 1076 ירושלים 91009
טל' 02-6284101, פקס' 02-626152 | www.ateret.org.il

הג"ר אבי רונצקי זצ"ל הקדוש הגיבור

הרב שלמה אבינר

ידידי בלב ובנפש, הג"ר אבי רונצקי זצ"ל, מזכיר את הקדושים הגיבורים שהיו לנו מימי קדם, שהיו טהורים וקדושים, תמימים ותלמידי חכמים, עדיני נפש, ענווים ובעלי מידות טובות, ויחד עם זה גיבורים, לוחמים, פועלים ועושים ואמיצים בלי חת ובלי מורא.

הוא מזכיר לנו את דברי חז"ל על עדינו העצני, אותו גיבור של דוד המלך, הדומה לדוד המלך, שבצאתו לקרב היה קשה כעץ, ובשבתו בביתו על התורה ועל עבודה היה עדין שבעדינים (מועד קטן טז ב).

"העוז והענווה לחי העולמים", וכן הוא אצל הצדיקים ההולכים בדרכיו. בגלות נפרדו התכונות - הטיפוסים הקדושים היו, על פי רוב, חלשים בתחום המעשי, ולעומתם החמושים בעוז המפעל לא הצטיינו בעדינות נפש. עתה, עם תחית האומה בארצה על פי תורתה, חוזר ומופיע הטיפוס האידיאלי אשר פי שנים ברוחו.

כאשר הרב אבי רונצקי לימד בישיבה, הוא היה כולו רוך ונועם עדנים, וכאשר פיקד בצבא, היה כולו מלא עוז וגבורה.

לכן טבעי שבהיותו רב ראשי לצה"ל, שקד למנות רבנים צבאיים שהיו בעצמם קצינים קרביים. הוא היה אומר: כוהן משוח מלחמה אינו מי שנושא נאום נלהב לחיילים וחוזר למשרדו המחומם, אלא מי שיוצא להילחם איתם. וכן היה נוהג בעצמו ונכח במבצעים הקרביים של צה"ל. הוא אי אפשר לתאר את גודל אהבת ישראל שלו לכל יהודי ולכל חייל. הוא לא היה צריך לכפות על עצמו אהבה זו מכוח ציווי אלוהי, אלא היא זרמה

באופן טבעי מעומק אישיותו הטהורה. כשם שבהיותו ר"מ בישיבה וראש ישיבה, הוא אהב כל תלמיד, יהיה אשר יהיה, והקדיש לו מזמנו ולבו בלי חשבון יומם וליל, כך אהב כל חייל, אהבת נפש עמוקה, ממש התאהב בו, ועשה למענו ככל שיכל. גם בהיותו רב ראשי לצה"ל, קידם הרבה ענייני תורה וצבא, אך לא בכוח סמכותו, אלא מתוך יחסיו הידידותיים האמיתיים והכנים עם המפקדים. זה האיש, התלמיד חכם הגדול, כפי שאפשר היה לשמוע בשיעוריו, ואפשר לראות בספרי ההלכה שלו ארבעת כרכי 'כחיצים ביד גיבור' על הלכות צבא; זה הלוחם האמיץ, שלא פחד משום דבר; זה אוהב ישראל הגדול האמיתי ללא הבחנה בין יהודי ליהודי; זה האדם שבגיל מבוגר החליט לתרום כליו, ועקב זה התגלתה מחלתו האנושה, אותה נשא בסבלנות בלי להתלונן על יסוריו הגדולים. כאשר מסתכלים על דמותו, אי אפשר שלא להתאהב בו. חבל לי עליך, ידידי ורעי שעלית למרומים. מאוד תחסר לנו. הלוואי ונזכה ללמוד ממך וללכת בדרכך. תהיה נפשך צרורה בצרור החיים עם כל נשמות החכמים, הקדושים הגיבורים.

זהו גיבור

הספר 'כחיצים ביד גיבור' על הלכות צבא לרה"ג אבי רונצקי, שהתקבל בהערכה גדולה ע"י תלמידי חכמים, זכה עתה לסקירה מחקרית מעמיקה, שהדגישה את ייחודו וחיידושו של ספר זה, ויחד עם זה העלתה ביחס אליו כמה שאלות עקרוניות חשובות מאוד, שאולי אוכל לתרום קצת לפתרונן, הן מפני הכרתי מקרוב את הרב אבי רונצקי המכהן כר"מ בישיבתנו שנים רבות, הן מפני שזכיתי להיכנס בכור היצירה ההלכתית של תשובותיו, כיוון שהמחבר בענוותנותו נהג כמעט בכל תשובה להתייעץ עם חבריו לישיבה במשא ומתן של הלכה.

מחבר אותה סקירה מזכיר את היתרון הגדול בפסיקת הלכה שמקנה למחבר היותו בעל ניסיון קרבי במשך שנים כקצין גבוה בצה"ל ביחידות

הקרביות, ומעמיד יתרון זה מול היתרון של תלמיד חכם מגדולי הדור, אך בלי ניסיון צבאי, ומציין בהקשר לזה את הרופאים תלמידי החכמים המצוינים בהם זכינו בדור הזה. כמובן שמחבר הסקירה לא התכוון לומר שמעמדם זהה, שבוודאי אינו דומה רופא אשר מקצועו רפואה ויחד עם זה תלמיד חכם מפואר, לרב אבי רונצקי, שהוא בראש ובראשונה תלמיד חכם גדול זה עשרות שנים, עוסק יומם ולילה בסוגיות מסובכות בגמרא ופוסק הלכות בארבע חלקי השולחן ערוך, ויחד עם זה הוא יוצא למילואים חודש בשנה בתור סמח"ט, ובוודאי לא בגלל זה ייגרע חלקו בפסיקת הלכות צבא.

על כל פנים קיימת שאלה עקרונית שמעלה מחבר הסקירה מי עדיף, גדול הדור שאינו מכיר באופן בלתי אמצעי את התחום בו הוא פוסק, אלא מפי מומחים, או תלמיד חכם הבקי באותה מציאות, שהרי אינה דומה שמיעה לראיה. נראה שיש פנים לכאן ולכאן, שהרי פסיקת הלכה מורכבת משניים: הכרת התורה והכרת המציאות (ע"י פירוש הגר"א על שיר השירים ג ז).

ולא עוד אלא שעצם השירות הקרבי בתפקידי פיקוד מוביל להתמסרות נפשית תדירית לסוגיות של צבא והלכה, מה שמסייע לכוון להלכה, כמו שכתב המהר"ל מפלאצק שאפילו גאון גדול שבקי בכל התורה אך לא נתייגע בה כל כך, וקטן ממנו שאינו בקי בכל התורה אך נתייגע בה, יכול לכוון את האמת בה יותר ממנו ושתהיה הלכה כמותו (שו"ת משיבת נפש טז).

אמנם שאלה זו אינה נוגעת לנדון שלנו, כי הרב אבי רונצקי לא סמך על מומחיותו הצבאית, אלא מלבד התייעצותו עם רבנים בני גילו בישיבה, הוא עמד במשא ומתן עם גאוני הדור. למשל, שאל באריכות על תשובות רבות את הגאון ר' זלמן נחמיה גולדברג, שגם עבר על מקצת הספר ונתן הסכמה, ושוב עבר על הספר כולו והעיר הערותיו שהינן מצורפות לספר. גם הגאון הרב אביגדור נבנצאל עבר על תשובות רבות והעיר הערותיו. באשר לשאלה העקרונית, מי עדיף, אולי נראה שאפשר לחלק. אם מדובר בפסיקת עקרונות הלכתיים כלליים מחדשים, ודאי שגדולי הדור עדיפים, ויתר על כן, מסתבר שרק הם רשאים לפסוק בנידון. אבל אם מדובר בשימוש באותם כללים גדולים כדי לפסוק הלכה במציאות

מסוימת מסובכת שחשוב להעריכה נכונה, אז תלמיד חכם שחי באותה מציאות, הנו עדיף. משל למה הדבר דומה: בהגדרת הפסד מרובה. הפוסקים שלנו עם כל גדולתם נמנעו מלקבוע סכום כספי, אלא קבעו גדר: הכל כפי ראות עיני המורה. וכן הוא לגבי גדר שעת הדחק. זכר לדבר, גדול ישראל אחד שבחוץ לארץ התנגד להיתר מכירה בשנת שמיטה על סמך הידיעות שנמסרו לו, וכאשר הגיע לארץ ישראל קיבל תמונת מציאות אחרת, ופסק להיתר. או בתחום אחר: מרן הרב קוק, שבוודאי חרט את ארץ ישראל על ליבו ומוחו גם בהיותו בגלות, ואף העלה כמה כיווני מחשבה ביחס להערכת הדור, אך כאשר הגיע לארצנו, קבע הערכה מגובשת וברורה מאוד במאמר 'הדור'.

מחבר הסקירה מעלה עוד שאלה עקרונית: שמא הרבנות הצבאית היא הסמכות היחידה בהלכות צבא בתור מרא דאתרא, ואין רשות לאף תלמיד חכם לפסוק בענייני צבא. אך מה נעשה כאשר רוב הספרים בנידון לא יצאו מהרבנות הצבאית. אמנם שאלה זו אינה נוגעת לנידון שלנו, שכן שהרב אבי רונצקי הירבה לשאול את הרה"ג הרב אבידן, סגן הרב הראשי לצה"ל ופוסק מובהק. אך לגופו של עניין, נראה שסמכותו של המרא דאתרא, היא בתחום שקיבלו אותו, הן מכוח החלטה מפורשת והן מכוח המנהג והמציאות. ואכן הרבנים הראשיים הצבאיים ממלאים תפקיד חשוב וחיוני ביותר, אך הם טרם ביצרו לעצמם מעמד של פוסק ראשי בענייני צבא, וקל וחומר בתחום הקרבי, מסיבות שונות שאין כאן המקום לפרטן, ויישר כוחו של מחבר הסקירה שעורר נקודה זו, ונקווה לתקנה במהלך השנים.

מחבר הסקירה העלה שאלה שלישית לא פחות חשובה. הוא ציין בצדק שהרב אבי רונצקי מעלה את סף הביטחון לרמה גבוהה מאשר פיקוד צה"ל ומתיר על פי זה חילול שבת - אמנם במקרים בודדים יוצאים מן הכלל. דוגמה: נשיאת נשק בשבת בכל מקום וריבוי סיורי אבטחה. מי יותר מומחה בהערכת סיכון, הפיקוד הצבאי הגבוה או מפקד שהוא תלמיד חכם? ושוב שאלה זו אינה נוגעת לענייננו, כיוון שהרב אבי סגן אלוף רונצקי, אינו חולק על הפיקוד העליון אלא יודע שדעתו מקובלת על הפיקוד, אבל זה האחרון רואה לנכון שלא להקפיד על כך מטעמים שאינם צבאיים טהורים, כגון חוסר כוח אדם או עומס יתר.

אך לגופו של עניין, ייתכן בהחלט שפוסקים ידרשו יותר בענייני פיקוח נפש מאשר קצינים או רופאים, כי "סכנתא חמירא מאיסורא". וידועים דברי ר' חיים מבריסק, שהוא אינו מיקל בשבת אלא מחמיר בפיקוח נפש. דוגמה: 'המגיד משנה' פוסק שכאשר יש פיקוח נפש, מותר לעשות למען החולה לאו דווקא מה שיציל את חייו אלא כל מה שצריך לו (מ"מ על רמב"ם שבת ב יד). יש שהסבירו שהוא סובר כמאן דאמר ששבת הותרה לגבי פיקוח נפש ולא רק ששבת דחוויה. אך יש גם פוסקים שסוברים דחוויה ובכל זאת פסקו את דינו של ה'מגיד משנה', כי לדעתם גם למאן דאמר דחוויה, עשו את השבת כמעט כהותרה ברוב המקומות. למשל הרדב"ז מסביר שאם לא נעשה לחולה דברים שיש בהם קצת צורך, נבוא להימנע גם מדברים שיש בהם צורך הרבה, ואפילו ספק ספיקא של פיקוח נפש דוחה שבת (שו"ת הרדב"ז ח"ד סי' קל). וכן האדמו"ר מסוכצ'וב מבאר שחולה שיש בו סכנה, הואיל והוא מסוכן, כל מה שיחסר לו, יצטרף החסרון ההוא אל הסכנה שיש לו בלאו הכי (אבני נזר או"ח תנ"ג ה). ובמלחמה הורחבה האומדנא מאוד מאוד (עיין רמב"ם הלכות מלכים ח א, רדב"ז וכס"מ). והגדיל הגר"ש גורן לקבוע שבמלחמה, השבת הותרה (שו"ת משיב מלחמה). ובכל אלה החמירו מאוד הפוסקים למרות שלא ברור שרופאים היו לוקחים את כל השיקולים הללו בחשבון. לכן אין זה סן הנמנע שפוסקים ידרשו מקדם בטיחות יותר גבוה מצה"ל עצמו.

פסקים בלי מקורות

נקודה אחרונה העלה הרב מחבר הסקירה, האם פסיקה בלי מקורות היא מותרת? גם כאן, אין זה נוגע למחבר שלנו, שכן הוא תמיד ציין מקורות, חוץ מאשר מקומות בודדים, אבל בהם הוא ציין נימוק הלכתי ידוע ומפורסם, ששווה לציון מקור. לכן, לא נדון בשאלה זו שכמובן אינה ייחודית להלכות צבא, והתבארה הרבה אצל רבותינו הפוסקים. יישר כוחו של מחבר הסקירה, אשר זיכה אותנו בסקירתו המצוינת בגישתה התלמודית-מחקרית, והעמיד אותנו על נקודות חשובות אלה, מה שבוודאי יוסיף רבות להערכת ספרו של הרב אבי רונצקי ולפסקיו בהלכות צבא.

וכמובן יישר כוחו של הרב אבי רונצקי עצמו, שהוא - כפי שהגדירו מחבר הסקירה - "עדינו העצני", אשר פי שניים ברוחו, גיבור במלחמתה של תורה ויחד זה גיבור במלחמה כפשוטה. אכן זהו גיבור! אשרינו שזכינו שעם ישראל הקם לתחייה בארצו מקים מתוכו בנים כאלה (הודפס בספר כחיצים ביד גיבור ב 137).



סמכות הרב הראשי לצה"ל

הרב שלמה אבינר

טענה א': הרב שלי הוא רב יותר גדול מהרבצ"ר.

תשובה: אבל הרב שלך יותר קטן מהאמוראים, שפסקו שהולכים על פי המרא דאתרא. כמו שכתוב בגמרא (שבת קל א) שבמקומו של רבי אליעזר בן הורקנוס היו כורתים עצים בשביל פחמים, כדי לעשות איזמל לברית מילה, אף על פי שהוא דעת יחיד. במקומו של רבי יוסי הגלילי היו אוכלים עוף בחלב, כי הוא פסק שמותר, אף על פי שהוא דעת יחיד והלכה כרבים. מכאן, שהולכים על פי המרא דאתרא של המקום. זאת משום כבוד תלמיד חכם, כמבואר בשו"ת הרשב"א (א, רנג. וכן מובא ברמ"א חו"מ כה ב).

טענה ב': הצבא הוא לא אתרא, לא מקום ולא ישוב, לכן אין מרא דאתרא.

תשובה: המושג "מרא דאתרא" לא הולך אחרי סימון גיאוגרפי, אלא אחרי קהילה. גם אם הקהילה עוברת למקום אחר, הרב עובר עם כל הקהילה, כי הוא המרא דאתרא של הקהילה. יש טוענים, שלפני עליית האשכנזים, המרא דאתרא בארץ ישראל היה ה'בית יוסף', וכשהאשכנזים עלו לארץ, הם התחייבו לפסוק כ'בית יוסף'. אף על פי שיש מי שטוען כך, אבל לא נהגו (למשל, עיין חזון איש יו"ד קנ י ושו"ת מנחת יצחק ח א-ב). גם הספרדים שעלו לארץ, עולי מרוקו למשל, לא חייבים לפסוק כ'בית יוסף', אלא, כל קהילה הולכת אחרי הרב שלה שהוא המרא דאתרא שלה. למשל, חייל ששומר שש שעות בין בשר לחלב ולא יכול לחכות כי הוא הולך למארב וכדומה, איך ינהג? אמר הג"ר שלמה גורן, שצה"ל הוא כמו מדינה אחרת, ויש לחייל דין של הולך ממקום למקום.

זה לא רק במקרה חד פעמי, אלא גם במנהגים קבועים. אשכנזי שהחליט

לגור כל החיים בקהילה של ספרדים - נוהג כמנהגי הספרדים. בעיר הקודש טבריה, האשכנזים אומרים הלל בראש חודש בלי ברכה לפי מנהג הספרדים (ב"י או"ח תכב ב). בתחילה, בטבריה, היו כולם ספרדים. כשבאו אשכנזים טיפין טיפין - הם נעשו ספרדים. אח"כ באו אשכנזים רבים וקמו שוב לתחייה, אבל המנהג לומר הלל בלי ברכה נשאר להם. אך אילו הייתה באה קהילה אשכנזית עם הרב שלה, ודאי הייתה צריכה לומר הלל בברכה.

טענה ג': הרב הראשי לצה"ל בכלל לא יודע לפסוק הלכה, הוא עם הארץ מדאורייתא ומדרבנן.

תשובה: הרי זה ביזיון תלמידי חכמים. יש מפלפלים, שהם לא מבזים תלמיד חכם, כי הוא לא תלמיד חכם. זה כמו אלו הקוראים לאחרים בשם ערב רב, וכשאומרים להם שאסור לקרוא ליהודי בשם זה, הם עונים שהם לא יהודים אלא הם ערב רב... אי אפשר לומר שרב אינו יודע לפסוק בלי להוכיח. תראה לי שהוא פסק שקרים בשם התורה.

הוא פסק שאסור לנשים לשיר בטקסים, אבל אם נשים שרות, ואי אפשר להפטר ולצאת, יש להישאר. יש רבנים שפוסקים אחרת, אבל הוא פוסק להישאר. הוא פוסק כך, כי יש הלכה שאם אדם נמצא במקום שהוא שומע שירת נשים בעל כורחו, הוא אינו חייב לצאת (פסחים כה ב. ועיין חפץ חיים 10).

באולפנות רבות הבנות שרות, ונוכחים שם רבנים ובעלים של מורות, והם יושבים ולא קמים. הם עושים זאת בכל שבת. בכל הטקסים בעבר, ישבו רבנים ולא קמו, אף שהייתה שירת נשים. הוויכוח בין לצאת ובין לא לצאת הוא לגיטימי, אבל כיוון שהרבצ"ר אמר שלא צריך לצאת, לא נאמר שהוא אינו יודע לפסוק.

פעם, בטקס ממלכתי של הבריטים, אישה שרה, והגרי"ח זוננפלד סתם אזניו באצבעותיו, הוריד ראשו והיה כנוס בעצמו. אמר לו שמשו: "איך יכול להיות?!". ענה לו הג"ר זוננפלד: "כבוד מלכות". לעומת זאת, מרן הרב קוק מיד קם ורץ החוצה כבורח מן האש (ספר 'מבחיירי צדיקיא' על הרב יוסף זוסמן עמ' קעח). אפשר להתווכח אם הפסק נכון או לא נכון, אך אי אפשר לומר שהג"ר זוננפלד לא יודע לפסוק. כן לגבי הרב הראשי

לצה"ל.

בטקסים ממלכתיים רבים נשים שרות, והרבנים אינם יוצאים. גם בלוויה של הרב חנן פורת, בתו שרה, ושני הרבנים הראשיים לא יצאו. אם מרא דאתרא טועה, אפשר להעיר לו בצנעה ובדרך כבוד. סיפר הגרא"ד אוירבך, אב"ד טבריה, שפעם, בעיר הקודש טבריה, נקרע העירוב. פסק רב העיר שהעירוב כשר. היה שם תלמיד חכם גדול שפגש את הרב במוצאי שבת והזמין אותו לביתו ללמוד מסכת עירובין. הם למדו קצת ופתאום הרב אמר: "פסקתי לא נכון! כבודו הכריז בבית הכנסת שלו לא לטלטל?" אמר הת"ח: "לא. טלטול הוא מדרבנן. כבוד ת"ח הוא מדאורייתא". גם אם המרא דאתרא טועה, אתה לא יכול להכריז שהוא טועה. אתה יכול להתווכח בעדינות ולנסות לשכנע. דרך אגב, כולם מסכימים ששירת נשים זה מדרבנן (ברכות כד. רמב"ם, הלכות איסורי ביאה כא. שולחן ערוך, אה"ע כא. קיצור שו"ע קנב ח).

טענה ד': הרבצ"ר כפוף לרמטכ"ל. הוא מקבל פקודות מהצבא, ואומרים לו מה לפסוק.

גם זה ביזיון תלמיד חכם לומר שהוא משקר בשם התורה, בהיותו תחת לחץ הרמטכ"ל ונוגע בדבר. זה כמו שהאדמו"ר מסאטמאר פסק שכל רבני ארץ ישראל פסולים מלפסוק כי כולם כפופים למדינת הכופרים, לכן על שאלות פה צריך לשאול רבנים באמריקה... (עיין ויואל משה, ג' שבועות ס' קעא-קעב).

מניין לך שהוא פסק כך כי פחד מהרמטכ"ל? אין שום הוכחות. אי אפשר להטיל אשמות על אנשים בלי נימוקים. אם כך, נגיד על כל פסיקה של רב שהיא נובעת מאינטרסים, כגון מי שטען שהלל פסק שאפשר לקדש אישה בפרוטה מפני שהוא היה עני... עושים פסיכולוגים מהרבנים. כלומר, כל אחד שאמר משהו, אנו מלבישים על מה שהוא אמר נימוקים פסיכולוגיים. אי אפשר לומר דברים כאלו בלי להוכיח.

מה הסברא ששומעים למרא דאתרא?

יש שתי תשובות:

א. לא ייתכן שיש רב במקום ואינך עושה כמוהו. זה ביזיון. באופן כללי

אם אני הולך אחרי רב א' ולא אחרי רב ב', זה לא ביזיון. אי אפשר לעשות ככל הרבנים בבת אחת. אבל רב המקום הוא המרא דאתרא באותו מקום. זה המינוי שלו. רבנים אחרים לא קיבלו מינוי זה.

ב. המרא דאתרא נמצא במקום. הוא מכיר את התמונה בשלמותה, ולכן הוא יכול לפסוק. פסיקת הלכה נובעת מהכרת ההלכה ומהכרת המציאות. המרא דאתרא מכיר את המציאות טוב יותר ממי שאינו נמצא במקום.

עיינ ביאור הגר"א למשלי (כב יב) על דיין שדן דין אמת לאמיתו. כתבו התוספות, לאפוקי דין מרומה. מהו דין מרומה? עדים מעידים משהו לא נכון. הדיין אינו מצליח לסכל את העדות, אך הוא מרגיש שאינה נכונה. לא יאמר הדיין שקולר תלוי בצווארו. הוא דן דין אמת אבל זה לא דין אמת לאמיתו. פסק מורכב מאמיתת המציאות ואמיתת התורה. כאן יש אמיתתה של תורה, אבל אין אמיתתה של מציאות. הוא פוסק על מציאות אחרת. יש בדיחה על יהודים שעלו לארץ מגרמניה: ד"ר אחד דופק מסמר בקיר אבל המסמר לא נכנס, כי הוא דופק את המסמר עם הראש לקיר. מעיר לו ד"ר שני: המסמר הזה שייך לקיר ממול... כלומר, הפסק הוא פסק נכון, אבל למציאות אחרת. זה לא דן דין אמת לאמיתו. צריך להכיר את המציאות.

מי שלא נמצא בעניינים ולא מכיר את המציאות, לא מכיר את כל ההשלכות, עד כמה הכל מסובך ועלול לסבך דברים אחרים. הכל קשור לכל ויכולות להיות השלכות בתחומים אחרים. מעשה ברמטכ"ל שביקר בחזית ועבר טנק אויב, ופקד לירות. הקצין בגזרה אמר לו שאין זה נכון לירות. ירו, וזו הייתה טעות. הקצין הקטן בשטח הבין יותר מהרמטכ"ל. הרמטכ"ל מצוי בדברים כלל-ישראליים. הוא לא נמצא בחזית הזאת. לפעמים יש רב קטן שנמצא עמוק בתוך נושא והוא מבין יותר מרב גדול. הרב הגדול לא יודע מהן ההשלכות. הוא לא יודע שאם הוא יחמיר, זה יגרום לעוד ועוד צרות.

כתוב בספר 'בית אלוהים' של המבי"ט: למה אומרים בגמרא שאליהו יפסוק את ההלכה? למה דווקא תשבי יתרא קושיות ובעיות? למה לא ישעיהו וירמיהו? או יותר גדול - שמואל הנביא? שמואל הנביא שקול כמשה ואהרן, כמו שכתוב: "משה ואהרן בכוהניו, ושמואל בקוראי שמו"

(תהילים צט ה). ענה המבי"ט: כל אלו מתו. אליהו הנביא חי. הוא בעניינים, ולכן הוא פוסק. הם בשמים. הם אינם יודעים כמוהו מה קורה בארץ. כתב מרן הרב קוק ב'אגרות הראיה' (א, רצד) מה ששמע בשם הגאון ר' לייב קובנר, הרב של קובנא. רצו נכבדי קובנא שיגור שם הגאון החסיד ר' ישראל סלנטר. באו לשאול את רב העיר ר' לייב. ענה הרב: אם הוא רוצה לקבל עליו עול של משרה - טוב. אבל אם הוא רוצה לשבת בתור איש פרטי, איני מרוצה בדבר. הוא הסביר להם שאפילו הגאון היותר צדיק והיותר נשגב לא יכול לעמוד על דעתו של המשועבד להורות לרבים ולדעת צרת נפשו כדי לדון אותו לכף זכות. אם זה נאמר על ר' ישראל סלנטר, הגאון החסיד, קל וחומר אחרים. הם לא שם, בצבא, הם לא בעניינים. אם כן, לא להתערב. מעשה באדם שנסע בעגלה. העיר לו הנוסע: "ככה לא מנהיגים סוסים". עצר העגלון את העגלה ואמר לו: "אני העגלון. יש לך שלוש אפשרויות: א. אם אתה רוצה, לך להיות עגלון. ב. אם אתה רוצה, רד מהעגלה ואל תפריע לי. ג. אם אתה רוצה, תמשיך לנסוע אבל שתוק". לכן, מי שזה לא מוצא חן בעיניו, יש לו אותן שלוש אפשרויות.

חזק חזק ונתחזק.



תפקידו של הרב הצבאי

הרב הראשי לצה"ל, הרב אביחי רונצקי, החליט לנסוע בשבת לחזית בעזה יחד עם היחידה שבה שהה באותה שבת. נרעשו כמה אנשים וצעקו שזה חילול שבת. אמנם, לא זרקו עליו אבנים, עקב המרחק, אך השמיצו אותו.

ומה הם מציעים כחלופה? - אולי לפנות בעדינות לאויבינו ולבקש מהם יפה לא להלחם בשבת. כמובן זה הבל. כשיש מלחמה בשבת, נוסעים בשבת ולוחמים בשבת.

כידוע, המלחמה הראשונה שלנו ביריחו הייתה בשבת. ישראל סבבו שבע ימים את יריחו והיום השביעי של המלחמה, בו נפלו החומות, היה שבת (ילקוט שמעוני יהושע רמז טו). כמובן ריבונו של עולם יכול היה לעשות שהמלחמה לא תהיה בשבת, אך הוא החליט שהמלחמה תהיה דווקא בשבת. וכן ברור לכל שגם בזמן הזה יש מלחמות בשבת, וממילא הרב הראשי לצה"ל נסע עם היחידה ששהה בה לעזה.

כל הפקפוקים תלויים בשאלה איך מגדירים את תפקידו של הרב הצבאי. האם הוא אדם הדואג לכשרות האוכל, לשמירת שבת, למצות בפסח וכדומה, שכמובן גם זו מלאכת קודש, או שמא הוא רב של היחידה, הוא הרב של היחידה באימונים וגם הרב של היחידה בתוך המלחמה, ואם כן, הוא יוצא איתם לקרב, כמו שיש בתורה כוהן משוח מלחמה שיוצא עם העם לקרב.

כתוב בתורה שהכוהן משוח מלחמה פונה אל העם לפני הקרב ואומר להם: "שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה על אויבכם, אל ירך

לבבכם אל תיראו אל תחפזו ואל תערצו מפניהם. כי ד' אלהיכם ההלך עמכם להלחם לכם עם איביכם להושיע אתכם" (דברים כ ג-ד). בוודאי אין כוונת התורה שאחרי הדברים הנפלאים הללו, הכוהן משוח מלחמה יכנס למשרד המחומם שלו. בוודאי שיצא איתם לקרב.

אמנם, יתכן שישנם רבנים צבאיים שחושבים שיציאה לקרב אינה כלולה בהגדרת תפקידו של רב צבאי, אך הרב הראשי לצה"ל שלנו אינו חושב ככה. גם הרב הראשי הראשון לצה"ל, הג"ר שלמה גורן, לא חשב ככה. הוא ישב בעמדה, הוא ירה, ובין ירי לירי סיים בעל פה כמה דפי גמרא. הוא השתתף בקרבות. תפקידו של הרב הצבאי הוא להרים את הרוח וללכת עם היחידה. הרי גם יחידות תמיכה שונות הולכות עם הלוחמים לחזית. בחזית במלחמת יוה"כ גם הטבח היה איתנו. הרי מה יאכלו החיילים? וקל וחומר שגם הרב הצבאי האמור להיות המנהיג הרוחני של היחידה יהיה שם.

יש מחלוקת בפוסקים האם שבת דחוויה או שבת הותרה אצל פיקוח נפש. שבת דחוויה - הכוונה ששוקלים כל פרט ופרט האם הוא נצרך לצורך פיקוח נפש. שבת הותרה - הכוונה שכאילו אין שבת ובמצב של פיקוח נפש השבת הופכת ליום חול. יש אומרים שבת דחוויה, כגון הימשנה ברורה' (ביאור הלכה שכח ס"ק כ), ויש אומרים שבת הותרה, כגון הג"ר עובדיה יוסף (שו"ת יחוה דעת ח"ד ס' ל). הג"ר שלמה גורן אומר ששבת דחוויה אצל פיקוח נפש, אבל בצבא שבת הותרה, כי אי אפשר לקיים צבא בלי לחלל שבת (ראה משיב מלחמה ח"א ס' ב). כלומר, כל דבר שעוזר למאמץ צבאי במישרין או בעקיפין בשבת הותר. לכן אפילו לפוסקים שאומרים ששבת דחוויה, הרב הצבאי צריך להיות שם כי זה תפקידו.

גם בצבא הסובייטי היו פוליטרוקים - קצינים קרביים שעברו הסבה לקציני חינוך פוליטיים כדי לחזק את הרוח. נפוליאון אמר: המוראל שווה פי שלוש מהנשק. גם אצל הנוצרים הטמאים היו טמפלרים, כלומר נזירים לוחמים. כך, להבדיל אלף אלפי הבדלות, הרב הצבאי מרים את

המוראל. גם אם הוא לא מדבר, הוא מרים את המוראל בעצם הימצאותו, כשהחיילים רואים שהוא לא נמצא רק כדי לספק להם את צרכי הדת אלא הוא ממש לוחם. אמנם יש רבנים צבאיים שהם לא כאלה, גם אותם אנחנו אוהבים ומעריכים, אבל רב צבאי במלוא מובן המילה הוא רב לוחם. אמר מרן הרב קוק: כדי לנצח את הרשעה בעולם, לא די לדבר אלא צריך להלחם. כך נהגו גדולי עולם כמו אברהם, משה, יהושע ועוד (מאמרי הראיה עמ' 508).

בקיצור: מה שעשה הרב הראשי לצה"ל הוא אמת ונכון, ויש לתמוה שאנשים מדברים לשון הרע ושקרים על אדם שעשה כל כך הרבה שכלולים בצבא. אנשים צריכים לכבד אותו, לנשק את נעליו ולהודות לו על כל מה שעשה, עושה ויעשה בשביל עם ישראל והצבא.



לך להיות רב צבאי

כמדי שנה, בקיץ הקרוב, יתקיים קורס רבנים צבאיים, שישרתו במילואים וחלקם בקבע.

אין לשער חשיבותו של רב צבאי. כידוע, צבא אינו רק נשק, אלא גם מוראל. אמר נפוליאון: המוראל הוא פי שלוש יותר חשוב מהנשק. נפוליאון מפורש! איך הוא מדד, איננו יודעים, אנו רק יודעים שהוא הפסיד במלחמה, כי לרוסים היה מוראל יותר גבוה ממנו: הוא הלך לכבוש ארץ אחרת, והרוסים הגנו על הארץ שלהם.

כידוע, יש בתורה כוהן משוח מלחמה. הרב הראשי לצה"ל, הרב אבי רונצקי - ד' ישלח לו רפואה שלמה במהרה - חידש חידוש: שהרבנים הצבאיים צריכים גם להיות קרביים. לאמיתו של דבר, אין זה חידוש, כוהן משוח מלחמה גם היה לוחם. לא שנתן שיעור ואחר כך חזר לביתו ולמשרדו המחומם. הרי חז"ל שאלו בירושלמי אם כוהן משוח מלחמה מותר ביפת תואר, - סימן שהיה עמוק בתוך קווי האויב. אך האמת היא שאפשר לקרוא בשם חידוש גם דבר ישן שנשכח ושוב נתחדש.

לכן מצווה גדולה שיהיו רבנים צבאיים - ובכלל חיילים ברבנות הצבאית. "כי ד' אלהיך מתהלך בקרב מחניך, והיה מחניך קדוש".

אפילו בצבא הרוסי, הבינו שצריך פוליטרוקים, כלומר מסבירנים אידיאולוגיים. לקחו קצינים קרביים מעולים, הפכו אותם למסבירנים. אי אפשר להילחם אם לא יודעים בשביל מה נלחמים.

לכן, מצווה גדולה להיות רב צבאי. רבנו הרב צבי יהודה היה אומר שאין לחלק בין היחידות השונות, כל היחידות הן מצווה באותה מידה. אין זה חידוש שלו. כבר דוד המלך השווה את היושב על הכלים ליוצא למלחמה. וגם דוד המלך

אינו חידוש, כבר אברהם אבינו חילק בשווה. כל היחידות הן מצווה גדולה, אך ליחידות האחרות לא חסר, וכאן חסר. רבי יהודה החסיד כותב ב'ספר חסידים' שלפעמים יש מצווה שהיא כמו מת מצווה, כי היא מצווה שאין לה עוסקים, כמו לימוד מסכת מועד קטן, כיוון שהיא מדברת על הלכות אבלות, אז יש שמפחדים ממנה. לכן יש מצווה מיוחדת ללמוד דווקא מסכת זו.

אנו אוהבים את צבאנו, הוא מצווה עילאית, הוא קדוש. אמנם בזמן האחרון, יש בו בעיות קשות עם השירות המשותף, אך לא בגלל זה נחדל מלאהבו. אדרבה, התיקון הגדול לא יבוא מבחוץ, אלא מבפנים גם על ידי מציאותם של רבנים צבאיים, אנשי אמונה ואנשי רוח, שיפעילו את השפעתם הברוכה, מתוך אהבה ואחוה ושלוש ורעות, כדי לרומם וכדי לטהר. תנאי הסף לקורס רבנים צבאיים, הוא חמש שנות ישיבה. לכן, אם למדת חמש שנים, מצווה גדולה לגשת. ואם למדת עשר שנים, אז זו מצווה בריבוע. ואם למדת חמש עשרה שנה, זו מצווה בחזקת שלוש.

חזק חזק ונתחזק.



אסור לרב ולרבצ"ר לשקר בשם התורה!

שאלה: הבג"ץ קרא לרבצ"ר לברר את אמירותיו. מה עליו לעשות - להסביר את דעתו ואולי מינויו יתבטל, או לחמוק ולהגיד מה שהם רוצים לשמוע?

תשובה: התשובה מתחלקת לשני חלקים:

א. דבר ראשון, אסור לשקר בשם התורה. זה ביהרג ואל יעבור. אם גוי מצוון לבשל לו בשבת או הוא יהרוג אותך, אתה תבשל משום פיקוח נפש. אבל אם גוי מצוון להגיד שבישול בשבת מותר על פי התורה, זה אסור ביהרג ואל יעבור.

איפה למדנו זאת?

בגמרא בבא קמא (לח א): "תנו רבנן: וכבר שלחה מלכות רומי שני סרדיוטות [=אנשי צבא] אצל חכמי ישראל: למדונו תורתכם. קראו ושנו ושלשו. בשעת פטירתן [=פרידתם], אמרו להם: דקדקנו בכל תורתכם ואמת היא, חוץ מדבר זה שאתם אומרים: שור של ישראל שנגח שור של גוי - פטור, של גוי שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד - משלם נזק שלם... ודבר זה אין אנו מודיעים למלכות". כלומר נעלים פרט זה כדי שלא יעשו לכם צרות.

וכבר שאלו התוספות: "ואם תאמר: והא אמרינן בחגיגה (יג א): המלמד תורה לגוי עובר בעשה ד'מגיד דבריו ליעקב' (תהילים קמז)"? והם תירצו בתירוץ ראשון: "ובעל כרחם עשו, על פי דברי המושל, ולא נתחייבו למסור עצמן" (תוס' שם ד"ה קראו).

כלומר, יש איסור ללמד תורה לגוי, אך אין חובה למסור על כך את הנפש. אם כן, חזרת השאלה: אם הייתה כאן סכנה, למה לא שינו את ההלכה הזאת, כאילו יש שוויון בין ישראל לגוי?

אכן, זה בדיוק ענייננו. תירץ רבי שלמה לוריא, המהרש"ל, ב"ים של שלמה": "דאסור לשנות דברי תורה אף כי הסכנה. וחייב למסור עצמו עליה". "שמלכות הרשעה גזרה עליהם, ולמה לא ייראו חכמים שתעליל מלכות הרשעה עליהם". "וכי לא היה ראוי לחוש חס ושלום לכמה שמדות וחורבות דליפוק מינה [=שיצאו מזה], בפרט מלכות הרשעה שכל מחשבתה רק להתגולל ולהתנפל על שונאינו [=עלינו. לשון סגי נהור]. ואם כן, היה להם לשנות: או שניהם חייבים, או שניהם פטורין". ואכן כבר היו דברים מעולם, שעשו לנו פוגרומים בגלל שמצאו בגמרא דברים שלא מצאו חן בעיניהם.

לכן מסקנתו של ה"ים של שלמה" היא: "שמע מינה שמחוייבים אנו למסור על קידוש השם. ואם חס ושלום ישנה הדין, הוא ככופר בתורת משה" (ים של שלמה בבא קמא פרק ד ט. ועיין שו"ת רבי עקיבה יוסף שלזינגר ח"א או"ח מט).

כמובן, לא תמיד צריך להגיד את כל שאתה יודע, כי יש מצבים ש"כבוד אלהים הסתר דבר" (משלי כה ב). וחז"ל אומרים: "כשם שמצוה לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שאינו נשמע" (יבמות סה ב), אבל אסור ביהרג ואל יעבור לשקר בשם התורה.

[אך כשנשאל הגר"ם פיינשטיין: כיצד הסכימו המדפיסים להישמע להוראות הצנזורה ולכתוב פסקי הלכה מעוותים. הגרמ"פ השיב, כי להלכה אין אנו פוסקים כמהרש"ל, ועובדת שיבוש ספרי הקודש תוך העלמת עין מכך על ידי חכמי הדורות היא ההוכחה שאין הלכה כמותו (העקוב למישור לג"ר דוד קאהן עמ' לד). כמו כן, כבר כתב המהרש"ם (דעת תורה סי' שלד סעי' יב) כי בעל שו"ת יד אליהו (סי' מה) אשר חי מספר דורות אחר המהרש"ל, חולק על המהרש"ל בכל תוקף (מובא בעלון 'הדף היומי' - גליון מס' 976).

ב. דבר שני, מה שאומרים בשם הרב אייל קרים, הכל סילוף! הוא לא אמר מה שאומרים בשמו. יש אנשים שהם מומחים לסלף.

כתוב הרמב"ם באיגרת תחית המתים, שהנוצרים לומדים מ"שמע ישראל" את אמונת השילוש: ד' - אלהינו - ד', כלומר 3, שהם אחד. וכן סילוף הפסוק: והיית משוגע. וכן במשנה עבודה זרה (נה ב): למה ד' ברא שמש שבגלל זה יש שעובדים לו עבודה זרה? והשיבו: וכי בגלל הטיפשים אנו נאבד את השמש? ומשה רבנו עצמו חשש לכתוב "נעשה אדם" בלשון רבים מפני עובדי עבודה זרה, אמר לו ריבונו של עולם: "כתוב, והרוצה לטעות, יטעה".

הרב קרים לא אמר את הדברים שמייחסים לו. אנו מלמדים זכות על הטועים שהם עמי הארץ, ולא יודעים מה כתוב בתורה. הם שומעים דברים מקוצרים ומוציאים מהקשרם, ומאשימים אותו בדברים שלא אמר. יהי רצון שיחזרו בתשובה.



אל תירה על הרבנות הצבאית

[ראיין: הרב מרדכי ציון]

ש: כיצד להתייחס למכתב הרבנות הצבאית שרוב במילואים שיתבטא נגד פקודת השירות המשותף, הרבנות הצבאית והפיקוד הבכיר בצה"ל, יודח מתפקידו?

ת: זה רק אם הוא חותם: רב צבאי במילואים, אך אם הוא חותם: רב פלוני, לא יאונה לו מאומה.

ש: ומה בכך שהוא חותם: רב צבאי? אין כבר דמוקרטיה?
ת: בוודאי שאין דמוקרטיה בצבא. יש פקודות, מה שנקרא: פו"ש, כלומר פיקוד ושליטה. דמוקרטיה בצבא תביא אנדרלמוסיה וחורבן. ד' אמר ליהושע בן נון: "כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצונו יומת" (יהושע א יח). אמנם לפי הרמב"ם זה בגלל שהיה לו דין מלך (הלכות מלכים ג ח), אבל הנצי"ב כותב שזה מפני שהיה ראש הצבא. הוא מסביר שבכך הוא מחליש את הצבא, וזה כמו דין רודף כלל ישראל (פירוש העמק שאלה על שאילתות רב אחאי גאון קמב). גם שאול רצה להוציא להורג את בנו יהונתן בגלל שהוא הפר את הפקודה שלא לאכול, אלא שהעם פדאו (שמואל א יד כד-כה). כמוכן, היום לא יוציאו אף אחד להורג. גם לא הדיחו קצין בצה"ל על זה עד כה. אבל החוק הזה הוא חוק הגיוני.

ש: אני מבין שמאותה סיבה אסור לחייל במדים להשתתף בהפגנה.

ת: נכון. וכמובן, אם הרב הצבאי רוצה לדבר ביחידות עם כל מפקד, אין בעיה שיבוא במדים.

ש: על פי החוק, מותר לרב צבאי במילואים לבטא דעתו אם לא יחתום שהוא רב מילואים?

ת: כן. לכן אין בעיה חוקית בארגונים ליבה, צו 1, אחים לנשק, חותם, שלוחמים בעד הטהרה בצה"ל, יישר כוחם. ופורום רבנים במילואים, צריך לשנות את שמו לפורום רבנים אוהבי צה"ל או לשם אחר.

ש: ואז כל ביקורת טובה וכשרה?

ת: אז זה לא נגד חוקי הצבא, וכמובן יש לבדוק שאין זה נגד חוקי התורה, כלומר הלכות תוכחה והלכות לשון הרע. צריך ביקורת עניינית ואמיתית. אל תירה על הרבנות הצבאית.

ש: ברור.

ת: לא תמיד ברור. לפני שמטיחים ביקורת, יש לראות את התמונה בכללותה. כמו שאמר אחד מאדמו"רי גור: "הוי דן את כל האדם לכף זכות" - כשאתה דן את כל האדם, ולא רק חלק מן האדם, זה יוצא לכף זכות. יש לראות את כל הדברים הטובים שעושה הרבנות הצבאית בכשרות, בשבת, ובכל מיני תחומים. אפילו בתחום של השירות המשותף, שאמנם הוא מאוד בעייתי, גם שם הרבנות הצבאית עושה רבות כמיטב יכולתה. צריך יושר ואמת בין אדם לחברו.

ש: ואם בכל זאת העניינים מאוד לא מוצאים חן בעיני הרב הצבאי, זה אומר שעליו לעזוב את התפקיד או לשתוק?

ת: אין להיות קיצוני לכאן ולכאן. ביקורת בונה, זה תמיד טוב, אך אין להגזים. למשל, הג"ר עמיטל זצ"ל, שלא חשוד בדרישת שלטון דעותיו, בכל זאת כאשר הביקורת עליו של אחד הר"מים עברה את הגבולות, אמר לו: אני הקמתי ישיבה על הגבעה הזאת, לך אתה והקם לך ישיבה על גבעה אחרת.

ש: אבל אי אפשר להקים צה"ל אחר, יש לנו רק צבא אחד, והוא חייב להיות כשר!

ת: בוודאי אתה צודק. יש עדיין הרבה מאוד בעיות קשות ונוראות בשירות המשותף, כמו שגם היו בגירסא הקודמת של השירות הראוי, שאף הוא לא היה ראוי. יש לתקן בכל תוקף, אבל מתוך אהבה ואחוזה ושלוש ורעות. אנחנו לא אויבים, אנו שייכים לאותו עם. קל וחומר שבצבא הכל חייב להיפתר מתוך אווירה טובה. אכן יצוין שכל הארגונים שעמלים לטהר את צה"ל, עושים זאת מתוך ידידות. נכון שהרבנות הצבאית מתקנת הרבה, אך נשאר עוד הרבה לתקן.

ש: אם כן, יש מקום לביקורת נוקבת.

ת: בוודאי, אך תמיד לראות תמונה שלמה וללמד זכות. הרבנות הצבאית היא המרא דאתרא ואין זה דבר קל. ראה מה כתב מרן הרב קוק: "בימי הגאון ר' ליב קאוונער ז"ל, רצו נכבדי קאוונא שיתישב הגאון החסיד ר' ישראל סלנטער ז"ל בקאוונא, וכשבאו לשאול על זה דעת הגאון ר' ליב, אמר להם: אם הוא רוצה לקבל עליו משרה של הוראה, טוב, ואם הוא רוצה לשבת בתור איש פרטי, איני מרוצה בדבר. וכששאלו אותו טעמו, אמר להם, שאפילו הגאון היותר גדול והצדיק היותר נשגב, לא יוכל לעמוד על דעתו של המשועבד להורות לרבים, ולדעת צרת נפשו, כדי לדון אותו לכף זכות" (אגרות הראיה א, רצב).

ש: הכל ברור, אסור להשמיץ את הרבנות הצבאית!

ת: גם את הקצינים הבכירים אין להשמיץ. אנחנו מכבדים את כולם, ומעריכים את כולם. הרבנות הצבאית עושה כמיטב יכולתה לטהר את צה"ל ולעזור לחיילים יראי שמים. לא עלינו לדון אותה. אין זה תפקידנו. תפקידנו הוא המערכה הציבורית, כלומר מלחמת התרבות על מה שקורה בצה"ל. וכן המערכה הציבורית אינה תפקידה של הרבנות הצבאית, והתערבות במה שקורה ברבנות הצבאית אינו תפקידנו, אלא תפקידנו הוא המערכה הציבורית על טהרת מחננו.

ש: אבל אם הרבנות הצבאית מטפלת, הכל תקין?

ת: כבר אמרנו שהיא עושה כמיטב יכולתה אך המצב נורא ואיום, ואסור להירדם בשמירה. מנסים להרדים אותנו בתיקון קוסמטי פה ושם, אבל הכיוון הכללי הוא חדירת תרבות מקולקלת לצה"ל. כמובן לא רק בצה"ל, אלא גם במשרד המשפטים, במשרד החינוך ובכל מערכות המדינה. הבעיה אינה רק מה קורה בהווה, אלא לאן חותרים, לאן פניה של המדינה מועדות.

ש: מה בדיוק הבעיה?

ת: בתרבות המושחתת שנותנת לגיטימציה לכל יצר, תחת מסווה של מילים יפות. התרבות הזאת הרסה והורסת את אירופה. יש שם פגיעה חמורה בילודה, בנישואים, לגיטימציה לנישואים של תועבה ועוד ועוד. יש שרוצים להחדיר זאת בארצנו, ונגד זה יש להילחם בכל תוקף.

ש: להילחם נגד צה"ל?

ת: אנו לא נלחמים נגד צה"ל. אנו אוהבים את צה"ל ומתגייסים לצה"ל. אנו לוחמים נגד הדעות הרעות שמתפשטות בצה"ל. קרא את פקודת השירות המשותף ותראה שיש מגמה לכתחילה לערבב בנים ובנות במה שאפשר.

ש: אבל זו פקודה! ופקודה זו פקודה!

ת: זו פקודה שאינה לכבודו של צה"ל. תפקידו של צה"ל הוא להילחם נגד אויב ולהגן על העם והארץ, ולא לקדם אג'נדה תרבותית כל שהיא.

ש: אבל החילוניים לא מבינים שיש בעיה בערבוב המירבי הזה של חיילים וחיילות, הם חושבים שזה נעים מאוד.

ת: מה שאינם מבינים, ד' ירחם, אך מה אשם בזה כלל ישראל?! אגב, יש גם דתיים שמגמגמים בזה. אך האמת היא שגם חילוניים יכולים להבין. בשביל זה אין צורך בתורה, אלא די בבינה טבעית ובמוסר טבעי. היצר שמושך איש ואישה אחד אל השני, שייך לבנין המשפחה, לחום המשפחה, לרומנטיקה העמוקה והחודרת בין איש לאשתו. ילד שגדל בחום הנפשי הזה, שרואה אין אבא ואמא אוהבים אחד את השני,

מתפתח בצורה הרמונית ומאושרת. בתרבות הליברלית המושחתת, לקחו את היצר הזה, עשו ממנו עניין של תאוה, סחורה של תאוה, תאוה בין רווקים ורווקות, וגם תאוה בין שני גברים, או תאוה בין שתי נשים, - כל זאת במסווה של מילים יפות וכאילו אידיאליות, כאשר באמת יש כאן רדידות מוסרית מבהילה. זה דבר שגם חילוניים יכולים להבין, אך יש סתימת פיות, אין חופש דעות, כל מי שמתבטא בכיוון זה מאשימים אותו מיד שהוא פרימיטיבי וחשוך ושאר עלבונות.

ש: הבנתי. לא לוחמים נגד הרבנות הצבאית, לא נגד הקצינים הבכירים ולא נגד צה"ל, אלא נגד הדעות הרעות שמחלחלות בצה"ל מכל החברה מסביב ומהעולם המערבי. אך כיצד להילחם? הרי אין לנו כסף, גם אין לנו כוח פוליטי, כי המפלגות החרדיות לא עוסקות בזה, והמפלגה הדתית-לאומית הולכת בדרך אחרת.

ת: אין כוחנו אלא בפינו. יש לחשוף ללא הרף מה שקורה בצה"ל, כמה זה אבסורדי, כמה זה בלתי נסבל. וזה מה שעושים כל הארגונים האלה שמנינו קודם, יישר כוחם. ועוד פעם, בלי לפגוע ברבנות הצבאית. לאמת יש כוח גדול, והאמת תורה דרכה.

ש: אך, בינתיים, כל זה אינו פותר את בעיית החייל הפרטי, ירא השמים, שכופים עליו דברים נגד התורה. האם יתגייס רק למסגרת חרדית?
ת: לכלל מסגרת בה יוכל לקיים הלכות צניעות. יבדוק מראש.

ש: מה עדיף, מסגרת צנועה, או מסגרת בה יוכל לממש את הפוטנציאל הקרבי שלו?

ת: ודאי מסגרת צנועה, בלי בנות. יראת שמים זה הדבר הכי חשוב. סוף דבר, הכל נשמע, את האלהים ירא ואת מצוותיו שמור, כי זה כל האדם.



שו"תים קצרים

של הג"ר שלמה אבינר שליט"א המזכירים ספרו 'כחיצים ביד גיבור' של הג"ר אבי רונצקי זצ"ל

תגלחת בבין המצרים

ש: אני קצין בצה"ל ואם איני מתגלח בין המצרים איני נראה יפה זה מפריע לי?

ת: זאת הכוונה להראות אבל ולא יפה, ולהתגלח בגלל זה זה פינוק שאינו מותר (ועיין כחיצים ביד גיבור א 104 שמותר לצורך מבצעי).

הטוב והמטיב על מטוסי האדיר החדשים

ש: בחסדי ד' צבאות, קנינו מטוסי קרב חדישים. מה יש לברך עליהם? ובכלל האם יש לברך עליהם כיוון שמלחמה היא דבר מצער? ואם צריך לברך, מי יברך?

ת: מלחמה היא מצערת, אבל לעת עתה אנחנו חייבים להילחם, כלשון הרמב"ם: הלכות מלכים ומלחמות. הרמב"ם קרא לספרו 'הלכות מלכים ומלחמות'. אמנם כתוב הלכות מלכים ומלחמותיהם, אבל הגירסה המקורית לפני הצנזורה היא הלכות מלכים ומלחמות. מלחמותיהם - הכוונה לאותם המלכים שאז עסקו במלחמות אבל בעתיד לא תהיינה. אמרנו לגויים: אז היו מלחמות, עכשיו אנחנו כבר לא לוחמים. אבל האמת היא שגם אנחנו בלית ברירה עושים מלחמות, כי הרי אין מלכות בלי מלחמות. לצערנו, גם היום יש מלחמות, אבל אנחנו יכולים להתפאר בכוח ההרתעה של צה"ל, ואשרינו

שיש לנו מטוסים.

על חפץ פרטי אדם מברך שהחיינו, על חפץ משותף הטוב והמטיב: הטוב לי והמטיב לאחרים. וראוי שמפקד הטייסת יברך. וכבר כתבתי בעוניי שיש לברך על אקדח (שו"ת שאילת שלמה ג זצ), קל וחומר על מטוסי האדיר!

אך ארבעה גדולי ישראל לא הסכימו איתי לגבי האקדח, בעיקר כי הוא כלי נשק. הרבצ"ר לשעבר הג"ר אבי רונצקי חולק. וכן שאל את הגר"ד ליאור והגר"ע יוסף והסכימו איתו. וכן הגר"ד כהן (כחיצים ביד גיבור ח"א -133-131). אך יתכן שארבעת החולקים עליי יסכימו לגבי מטוס האדיר, משום כוח ההרתעה שלו. ומ"מ הסכים איתי הרבצ"ר הג"ר אייל קרים, וכתוב בתורה: "ובאת אל הרבצ"ר אשר יהיה בימים ההם" (ע"פ דברים יז ט), והרבצ"ר הוא המרא דאתרא.

וראוי שמפקד הטייסת יברך.

[כשהרב דיבר על זה בישיבה, הוא הוסיף בחיוך: "אם ראש הטייסת רוצה להחמיר, הוא יכול לקנות חולצה חדשה (השייכת לכמה אנשים) ולצאת ידי כל הדעות... כמעשה בהג"ר שלמה גורן, בהיותו הרב הראשי של ת"א. ביום העצמאות, אמר בלילה בבית הכנסת ברכת שהחיינו כשיטתו. ערער א' המתפללים, והרב בתגובה הניף את עניבתו כאומר, זה היה על עניבה חדשה. לאחר התפילה נזף בו הג"ר גורן: על עניבה חדשה פשוט לך שניתן לומר שהחיינו ואילו על מדינה חדשה לא ניתן לומר שהחיינו"?!]

בישול בצבא בתענית אסתר

ש: האם מותר לטבח לבשל?

ת: כן. כי אולי מותר לחיילים לאכול בגלל תפקידם, ובלפני עיוור, תולים (כחיצים ביד גיבור א 104).

עירוי בתרגיל בתענית אסתר

ש: האם בקורס חובשים מותר לקבל עירוי בתרגיל?

ת: כן. אין זה אוכל (כחיצים ביד גיבור א 108).

משלוח מנות על ידי חייל

ש: איך חייל יכול לתת משלוח מנות?
ת: תן 2 מנות מזון פרטיות שלך לחבר. ואם אין, אז תן אוכל שקיבלת מצה"ל. שו"ע תרצד ד (ואפשר לדמות עניין זה למה שכתב הג"ר שלמה גורן במשיב מלחמה ב שלד שחייל אבל יכול לקרוע את מדי הצבא, מפני שהן נתנו לו לכל המצבים שהוא עלול להיות בהם. הג"ר אבי רונצקי, כחיצים ביד גיבור ב 94).

הדלקת נרות חנוכה בשטח

ש: אם נמצאים בשטח, האם מדליקים?
ת: לא. זה לא בית. אלא אם כן שוהים וישנים ברכב, טנק, אוהל הודי (שו"ת כחיצים ביד גיבור ב 90 - אבל לא אוהל סיירים), תחת סככה או צילייה (הליכות שלמה מועדים פרק יג הערה 8), שוחה או תעלה מקורה (ס' שבת ומועד בצה"ל שלג. הליכות שלמה מועדים פרק יד סעי' ב והערה 8), וכן בספינה עם תקרה או ביתן שמירה (שו"ת כחיצים ביד גיבור ב 91).

הבאת שופר בראש בשנה בצבא

ש: מותר לצרף שופר לנסיעת רכב בטחוני?
ת: מותר אם אינו מוסיף נסיעה (משיב מלחמה א ד. כחיצים ביד גיבור ב 42).
ש: האם מותר להצטרף לנסיעה בטחונית כדי לשמוע שופר?
ת: כן, אם אינו מוסיף נסיעה (משיב מלחמה ב כב. כחיצים ביד גיבור ב 42-41).

אכילת מצה לפני פסח בצה"ל

ש: בצה"ל נותנים מצות כמה ימים לפני פסח עקב הניקוי. מה לעשות?
ת: בצה"ל מותר, כיוון שזה זמני והכרחי, זה לא נחשב הפרת מנהג. אך לא מצה שמורה (כחיצים ביד גיבור ב 121).

בדיקת חמץ בצבא

ש: מי שעוזב את הבסיס מבעוד יום לפני י"ד ניסן, כיצד יבצע בדיקה?
ת: ביום, בלי נר ובלי ברכה (שו"ע או"ח תלו א. עיין כחיצים ביד גיבור א 105).

בדיקת חמץ בחדר של חייל

ש: האם חייל יברך על בדיקת חמץ בחדרו, הרי אינו שייך לו?
ת: כן. כי הוא גר שם וקיבל זכות שימוש (ואפשר לדמות עניין זה למה שכתב הג"ר שלמה גורן במשיב מלחמה ב שלד שחייל אבל יכול לקרוע את מדי הצבא, מפני שהן נתנו לו לכל המצבים שהוא עלול להיות בהם. הג"ר אבי רונצקי, כחיצים ביד גיבור ב 94).

בגדים נקיים לחייל בתשעת הימים

ש: כיצד ישיג אדם בגדים נקיים באותם הימים?
ת: ילבש אותם לפני זמן איסורם כחצי שעה. או ילכלך אותם קצת [מבפנים] על ידי שפשוף בדבר מלוכלך. וכן מי שמקבל מדים חדשים (כחיצים ביד גיבור ב 84).

נעלי צבא ביום הכיפורים ובט' באב

ש: מותר ביום הכיפורים ובט' באב לנעול נעליים צבאיות מעור?
ת: אם החייל בשירות צבאי מותר, כי צריך להיות בצידו הנכון. אבל אם יעבוד במשרד או יהיה בפגישה או בשיעורים צריך נעלי בד או גומי.
 [בס' כחיצים ביד גיבור (ח"ג עמ' 28), נשאל הרבצ"ר לשעבר הג"ר אבי רונצקי: אני משרת כסמג"ד חי"ר, האם כשאנו בתע"מ ביום הכיפורים מותר לי לנעול את הנעליים הצבאיות העשויות מעור? והשיב: השו"ע (או"ח תריד, ד) פוסק שמותר לנעול נעלי עור אם קיים חשש להכשה ע"י עקרב, וברמ"א שם הוסיף, שאם הקרקע בוצית מותר ג"כ לנעול מנעליו כדי להגיע למחוז חפצו. ועוד כתב במשנה ברורה (ס"ק יג) שמיד כשאין זקוק לנעלי העור, יחלוץ אותם.

וא"כ אף לגבי שאלתך, כל עוד הנך בשטח, אתה יכול לנעול את נעלי הצבא, אך לאחר החזרה לבסיס יש לחלצן.

אמנם, כשהכוננות בגזרת הגדוד היא גבוהה, אפשר להמשיך ללכת בנעלי העור גם בבסיס כדי לחסוך את זמן החלפת הנעליים.

יש לוחמים הטוענים שכיום ישנם סוגי נעליים שאינן מעור, ומתאימות לפעילות מבצעית, ולכאורה נאמר שיהיה מותר לנעול רק נעליים כאלו. אמנם קיים חשש שמפקדים לא יתירו לחיילים בעת פעילות, לנעול נעליים

שאינם צבאיות, וכל זאת מפני שיהיו שיבואו בנעלי בית מרופטות שעלולות להיקרע, ואחרים יבואו עם סנדלים וכו'... חשש נוסף הוא שבמקרה של מרדף והליכה על עקבות, סוגי המנעלים השונים עלולים לבלבל את הגשמים. סיכום: נראה שאין איסור לנעול נעליים צבאיות תקניות אף על פי שעשויות מעור בעת פעילות הבט"ש, ולגבי נעלי גומי או בד, יש לעשות עפ"י הוראות המפקדים, עכ"ל הגר"א רונצקי.]

שהחינו על מדי צה"ל

ש: האם חייל יברך שהחינו על מדי צה"ל כל פעם שמקבל חדשים?
ת: התשובה נחלקת לשני חלקים:

1. האם חייל מברך שהחינו בפעם הראשונה שהוא מקבל מדים?
יש אומרים כך. אמנם עיין ס' 'כחיצים ביד גיבור' (ח"א עמ' 125-127) מהרב אבי רונצקי, שהיה הרב הראשי לצה"ל, שאין לברך, שאעפ"י שיש חשיבות מרובה בגיוס לצה"ל, אינו מעניק לאדם תועלת ממשית, אין זו מצווה שיש לה זמן קבוע, ובכניסה למערכת הצבאית טמונות סכנות גדולות ופחדים וקשה לקבוע מתי מתחילה מצוות הצלת ישראל וארץ ישראל ע"י החייל. ולגבי ברכת שהחינו על המדים, נראה שאין לברך עליהם, שהרי הם אינם של החייל אלא ניתנו לו בהשאלה.

אמנם אנו אומרים שאפשר לברך משום ארבעה טעמים:

א. יש שפסקו שאדם המקיים מצווה פעם ראשונה בחייו, מברך שהחינו (שו"ת אורח משפט עמ' רסח-רסט), ושירות בצה"ל היא מצווה משולשת: פיקוח נפש לעם ישראל, כיבוש הארץ וקידוש השם (מאמר למצוות הארץ של רבנו הרב צבי יהודה בלנתיבות ישראל ח"א).

ב. מצווה שאדם מקיים בשמחה, עליו לברך שהחינו, כדברי התוספות (סוכה מו, א ד"ה העושה סוכה), "ונראה דמצווה שיש עליה שמחה תיקנו שהחינו".

ג. כך גם מברכים שהחינו על בגדים חדשים והרי חיילים מקבלים מדי צה"ל. אמנם הם ניתנים רק לשימוש צבאי, אך בכל זאת הם בבעלות החייל. יחד עם זאת החייל מקבל מגבת, נעליים, ועוד פרטי לבוש. אמנם מגבת אינה כה

חשובה, או נעליים, אך יש לומר שהיותם בגדי צה"ל נותנת להם חשיבות, ואולי גם אפשר לומר את אותה הסברה על השאלתם לחייל לזמן ארוך (הרב שאר ישוב כהן הגיע לחתונתו לבוש במדי צה"ל. היו שם מגדולי ירושלים שעיקמו את האף, ואמרו שאין זה מתאים שחתן יעמוד תחת החופה במדי צבא. בירושלים עיר הקודש נהוג שבאים עם בגדי שבת, בגדי קודש כמו השטריימל. הגיב על כך רבנו הרב צבי יהודה: בגד של איכר רוסי הוא קדוש, ומדים של צבא הגנה לישראל אינם קדושים?! קדושת הצבא בישראל היא קדושה עצמית מקורית). זכר לדבר, מי ששוכר בית בארץ ישראל מניח מזוזות לאלתר משום מצוות ישוב ארץ ישראל (מנחות מד א), משום חשיבות ארץ ישראל (אמנם לא כפירוש רש"י). וכן מה ששבת קובעת למעשר ולקידוש (פסחים קה א), "משום דהוי עונג, אפילו סעודת כל שהוא דידה, קבע הוא" (רשב"ם שם). חשיבות השבת הופכת עראי לקבע.

ד. שיטת הב"ח (או"ח ס' כט) שמותר לברך שהחיינו מספק, כי שונה היא מכל הברכות, כיוון שהיא באה על שמחת הלב, ואם הוא שמח ומברך לד' על שהחיינו וקיימנו על הזמן הזה, אין כאן משום "לא תשא" (או"ח ס' כט). ואף שיש חולקים עליו (פמ"ג ס' רכה), אפשר לסמוך על שיטתו. לכן חייל המתגייס ומקבל בגדי צה"ל ושמו בכך מאוד, רשאי לברך שהחיינו.

מדים בשבת

ש: בבסיס מאפשרים לנו ללבוש חולצה לבנה בשבת. האם זה עדיף או מדים?

ת: לבן עדיף לכבוד שבת (ועיין כחיצים ביד גיבור ח"ב עמ' 33-34 על לבישת מדים בשבת. הגר"א רונצקי מספר שם: פעם מפקד יחידה קרבית ביקש ממני לשאול את הרב: מה עדיף לחייליו ללבוש בבסיס ביו"ט, מדי א' יצוגיים ונקיים או מדי ב', שגם הם נקיים אך אולי יש בהם יותר צד של מסירות והקרבה? והשיב הרב: שילכו כל היום במדי ב', כי יתפקדו יותר טוב, ולתפילה או מדי א' או חולצה לבנה, כפי שיקולו של כל אחד).

מארב בשבת

ש: האם חייל שיוצא למארב בשבת או חוזר בשבת יכול לקחת איתו גם ציוד

אישי?

ת: מזון התורם לעירנות, מותר. דברים לא חיוניים, מחלוקת, והח"ח מקל בספר 'מחנה ישראל' (עי' כחיצים ביד גיבור ב 36-37). קשרי מלחמה ד-90 (86).

ניקוי נעליים מבוץ בשבת

ש: אם עקב פעילות צבאית בשבת, נעלי החייל מלוכלכות בבוץ רב, האם הוא יכול לנקותם?
ת: באופן כללי, יש כמה איסורים בניקוי נעליים מבוץ בשבת: ממחק, טוחן והשוואת גומות. אם הבוץ לה, מותר לנקות על ידי זרם מים או חפץ. אם הבוץ יבש, יש לנקות בשינוי בסלע או עם מגרדת וכדומה (כחיצים ביד גיבור ח"ב עמ' 59-60).

צחצוח נעליים בשבת

ש: בפעילות ביש"ע, לפעמים יש הוראה לצחצוח נעליים. האם מותר הדבר - הרי אין בזה צורך מבצעי?

ת: הערבים בוחנים היטב כל יחידה הפועלת בשטח, ובוחרים לבצע פיגועים כאשר נדמה להם שיש יחידה פחות יעילה ונחושה. הניסיון מראה שבגדים מסודרים והופעה חיצונית מרשימה נוסכת בהם הרגשה שהכוח הצבאי יעיל במיוחד, והפעילות החבלנית העוינת מתמעטת. לכן, יש לצחצוח נעליים, אף על פי שזה איסור מן התורה. כמובן, אם די בכך, יש לצחצוח ביום שישי לפני כניסת שבת, ובשבת להעביר את האבק בעזרת מטלית יבשה, שאין זה נקרא צחצוח של צביעה אלא רק ניקוי בעלמא. וכבר אמר הנביא: "זה הדור בלבושו צועה ברב כחו" (ישעיה סג א).

נוכן בספר כחיצים ביד גיבור (ח"א עמ' 53), כתב הרבצ"ר לשעבר הג"ר אבי רונצקי על שאלה זו: בצחצוח נעליים יש איסור תורה של ממרח (או"ח סי' שכז, שער הציון ס"ק יז), וגם אם היה בכך איסור דרבנן, אסור להישמע לפקודה זו, מפני שאין בכך משום פיקוח נפש (אך מותר להסיר את האבק במטלית וביד רכה - ערוך השולחן או"ח שכז, ד). אמנם דברי חכמים בנחת נשמעים,

ואפשר בנקל להסביר למפקד, שבשבת פעולה זו אסורה, ומן הסתם הוא יקבל זאת בהבנה. זכורני שאחד מבוגרי הישיבה שעשה תעסוקה מבצעית בעזה בתקופת בין המצרים, נדרש להתגלח כדי שלסיוור בו השתתף תהיה הופעה חיילית. ואכן יש מקום לדון בכך ולהתיר את הגילוח מטעמים שונים, אך לאחר מכן התברר שהוראה זו נוגדת את פקודות הצבא, ומפקד היחידה התנצל לפני החיילים הדתיים ואמר שהייתה זו תקלה. ואם לגבי גילוח בימי בין המצרים מותר הצבא, קל וחומר על צחצוח נעליים בשבת, עכ"ל הגר"א רונצקי.

אך בספר קשרי מלחמה (סוף ח"ב במכתבים סי' ז), הרבצ"ר הג"ר אייל קרים מגיב לדברי הרב רובין והגר"ר רונצקי וחולק עליהם, וז"ל: "ראשית, העובדה שהערבים 'בוחנים' את אופן תפקודה של היחידה החדשה נכונה, ואם התגובה מהירה, מקצועית והחלטית, פוחתת כמות הפיגועים. גם הטענה שהופעת החיילים מהווה גורם משפיע על התנהגותה של האוכלוסייה המקומית נכונה, אבל אין טענה זו כדי להתיר צחצוח נעליים בשבת. צריך להבין שהופעת החיילים מורכבת מהרבה מאפיינים כגון: חבישת כומתה בסיוור, הקפדה על גילוח ותספורת, צחצוח נעליים, לבישת מדים נקיים, תנועה ברחובות עם נשק נקי ובעיקר דריכות וכוננות בשעת עמידה במחסום, או תנועה בסמטאות. כאשר מכלול הדברים הנ"ל לא מתבצע, יש בהחלט מקום לטענה שלהופעה החיצונית השפעה משמעותית על התנהגות האוכלוסייה המקומית. אבל בהעדר מרכיב אחד מתוך מכלול הדברים הנ"ל, אין שום סברא לומר שהדבר מהווה פגיעה ביכולת ההרתעה של חיילי היחידה. הרי גם על חבישת כומתה בזמן פעילת ביש"ע, אין הסכמה בין כל המפקדים, ויש המאפשרים לבצע את הפעילות עם כובע עבודה בלבד. האם יעלה על הדעת שבהעדר בגדי עבודה נקיים, נתיר לכבס בשבת כדי שהחיילים יופיעו ברחובות בייצוג הולם?! או האם נרשה לחייל להסתפר בשבת כדי לשפר את הופעתו החיצונית?! אם הגר"מ אליהו והגר"ד ליאור סבורים שיש להקל בצחצוח נעליים, מדוע שלא נתיר לחייל שומר מצוות להתגלח בשבת בבוקר אחרי שגדלו זיפי זקנו מיום ששי? יתר על כן, פעמים רבות יוצא סיוור רגלי בבוקר ותוואי ההליכה של החיילים עובר בשטח חרוש, ומיד בכניסה לרחובות העיר, נעלי החיילים מאובקות. בכל זאת לא ראיתי אף

מפקד שהורה לצחצח נעליים פעם נוספת בזמן הסיור. לכן כאשר אומרים שהופעת החיילים משפיעה על התנהגות המקומיים, מתכוונים למכלול הדברים המרכיבים הופעה חיצונית הולמת, ולא מתכוונים לומר שאם הנעליים מאובקות יורדת רמת ההרתעה". ומסיק שאסור לצחצח נעליים בשבת בזמן פעילות מבצעית ביש"ע, אפילו בשינוי, אבל מותר להסיר אבק במטלית רכה (ערוך השולחן או"ח שכז, ד). והג"ר קרים שוחח עם הגר"מ אליהו, אשר הורה לו לכתוב שהוא חוזר בו מן ההיתר לצחצח נעליים בשבת, ואפילו בשינוי.

ועיין שם לתגובת הגר"ד ליאור והרב רובין, שכותבים שדבריהם מבוססים על חוות דעת של אנשי צבא (מג"דים ומח"טים) המשרתים באופן קבוע ביש"ע, ויש להתיר בשינוי כלאחר יד, שאז האיסור יהיה רק דרבנן.

ובס' קשרי מלחמה (א, ע), נשאל הרבצ"ר הג"ר אייל קרים: במוצאי יוה"כ יצאנו לפעילות מבצעית בדרום לבנון. במהלך נה"ק [=נוהל הקרב] שהתבצע ביוה"כ נקראתי לתחקיר בפני מפקד האוגדה ואלוף הפיקוד. האם היה מותר לי להופיע בנעליים צבאיות? והשיב, שלהלכה אנו פוסקים שנעילת הסנדל אסורה מדרבנן. בשל כך הקילו (שו"ע או"ח תריד, ג) לילדת בתוך שלושים יום ללידתה וכן לחולה שאין בו סכנה לנעול נעלי עור ביוה"כ. אבל אין מכאן שום ראיה להתיר זאת לחיילים אם אינם בפעילות מבצעית בפועל. לכן בכל שלבי נה"ק דהיינו: בתדריכים, בפקודות ובמסדרים אין לנעול נעליים צבאיות. אמנם בתרגילי המודל אע"פ שגם אותם אפשר מבחינה טכנית לבצע עם נעלי ספורט, מכל מקום - בשטח מסולע הדבר מכביד ובזה ניתן לסמוך על האחרונים (שו"ת בית דוד סי' שלב) שהקילו לנעול נעלי עור אם גורב גרביים שמפסיקות בין הרגל לנעל. ניתן לצרף גם את פסק הרמ"א (או"ח תריד, ד) המבוסס על דברי המהרי"ל המתיר לאיסטניס הליכה מבית הכנסת לביתו וההיפך עם נעלי עור.

בדבר הופעתן לתחקיר אלוף הפיקוד בנעליים צבאיות, הרי ברור שהספק נובע מאי הנעימות שתגרם לך בעקבות הערתו על הופעה מעין זו, אבל אין להתיר לעלות ולהראות על במת הדוברים בנעלי עור משום שאין כאן שום צורך מבצעי. יתר על כן היות ואתה מופיע בפורום רחב של קצינים בכירים

ואתך גם חייליך אשר חלקם שומרי תורה ומצוות בקפדנות רבה - יש לחנכם שגם היכן שעלולה להיגרם אי נעימות - אין לוותר על קיום מצוות. כדי למנוע את תמיהתו והערתו של אלוף הפיקוד יש להודיע ללשכתו יום או יומיים לפני מועד התחקיר שכך תופיעו בגלל קדושת היום.

סיכום:

1. בכל שלבי נוה"ק ביום הכיפורים אסור לנעול נעלי עור למעט תרגיל המודל שמותר לבצעו בנעליים צבאיות.
2. לגבי "סיוור המפקדים" שהינו חלק מנוה"ק צריך לדעת היכן הוא מתבצע, מהי מתכונתו ואז להחליט, עכ"ל הג"ר קרים.

ובספר המורים בקשת (עמ' 238-238), נשאל הרב מישאל רובין: **אני משרת במוצב בלבנון, ועל פי סבב החופשות אני אמור לצאת לחופשת קו בתשעה באב. האם מותר לי לנסוע לביתי בנעלי עור [נעליים צבאיות]?** והשיב: "לאחר שכתב שאסור ללכת עם נעלי עור פוסק השו"ע (או"ח תקנד, ז): 'אבל ומנודה שמהלכים בדרך מותרים בנעילת הסנדל, וכשיגיעו לעיר יחלוצו, וכן בתשעה באב', וברמ"א: 'וכן במקום שדרים בין הנוכרים, לא יחלוץ כי אם ברחוב היהודים, וכן נהגו'. טעם ההיתר מבואר במשנה ברורה (ס"ק לב) בשם המגן אברהם: 'דטורח גדול הוא לילך יחף דרך רחוק'. בנוגע לחייל הנוסע לחופשה בתשעה באב אם אינו יכול לנסוע בנעלי גומי [שההליכה בהם קשה] ולקחת את נעלי הצבא בתרמילו הרי דינו כהולך בדרך ורשאי לנעול נעלי עור עד שהגיעו למקום שאפשר לחולצם (שמעתי מהגר"א נבנצל). המ"ב (ס"ק לג) כותב שבמקרה כזה טוב שיתן עפר במנעלים, ובכף החיים (תקנד אות פ) מביא דברי השל"ה, 'דכל מקום שיש הכרח ללבוש מנעל אז יהפוך ויחליף מנעל ימין לרגל שמאל ומנעל שמאל לרגל ימין. ואף שמובא בספרים (יפה ללב ח"א סי' ב) שמי שמחליף הוא מיורדי גיהנם וקשה לשנאה וכו' כיוון דלא כל יום עושים כך על מנת לזכור יום תשעה באב אינו בכלל הנזכר.

הרמ"א הוסיף שאם נמצא במקום שדרים גויים לא יחליף נעליו כי אם במקום של יהודים, וטעם הדבר משום העכו"ם שמלעיגים עלינו. כתב על זה החיי אדם: 'ההולכים בין הגוים ונוהגים ללבוש המנעלים אף שאין למחות בידם שיש גדולים המתירים מכל מקום אין לזה טעם דמה בכך שילעיגו עלינו הרי

בלאו הכי מלעיגים עלינו'.

כף החיים (שם אות פא) פוסק שלמעשה אין להקל בדבר (ע"פ הבית יוסף) ולכן היתר זה לא כתב בעל המחבר בשולחן ערוך, ולמסקנה כתב שבעל נפש יחמיר על עצמו.

שאלתי גם את מו"ר הגר"א נבנצל האם חייל שקיבל חופשה בתשעה באב יכול לנסוע בנעלי עור למרות שבאופן אמיתי הוא יכול לנעול נעלי גומי אבל מפחד שמא יענישו אותו על כך [שלא מתלבש לפי הכללים]. הרב אמר לי שגם במקרה כזה מותר לו לנעול נעלי עור ונחשב הדבר כלא יכול לנעול נעלי גומי כמו שביארנו בענין אבל ומנודה ההולכים בדרך. יש לציין שבתנאים רגילים מאפשרים לחיילים בתשעה באב ללכת בנעלי גומי ואין לו לחשוש שמא יענישו אותו, ולכן אם יש לו נעלי גומי ינעל אותם (הערת הגר"ד ליאור).

סיכום: חייל המקבל חופשה בתשעה באב מותר לו לנעול נעלי עור בנסיעתו אם אינו יכול לנסוע בנעלי גומי [הליכה בהם קשה וכדומה או שמפחד שיענישו אותו על כך]. ברגע שיגיע למקום שאפשר לחולצם חייב הוא לחולצם. והגר"ם אליהו הוסיף שהחייל ישים עפר בנעליו במקרה זה, עכ"ל הרב מישאל רובין.]





